

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek (IVO) door middel van
bureauonderzoek en boringen op de
bouwlocatie Biewemastraat 15–17 te
Usquert, gemeente Eemsmond (Gr.)**

G.J. de Roller

ARC-Rapporten 2003-12

Groningen
16 juli 2003
ISSN 1574-6887



1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2003/074
Provincie	Groningen
Gemeente	Eemsmond
Plaats	Usquert
Toponiem	Biewemastraat
Kaartblad	3D
Coördinaten	235.560/602.520
Periode	IJzertijd tot Nieuwe Tijd
Type object	Bouwlocatie
Type bodem	kleigrond
Geomorfologie	Wierde/kwelder

1.2 Aanleiding van het onderzoek

Aanleiding voor het archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) op de locatie Biewemastraat 15–17 te Usquert, zijn bouwplannen van de Woningstichting ‘De Delthe’. Aangezien de locatie aan de rand van de beschermde wierde van Usquert ligt kan het zijn dat de voet van de wierde zich nog onder de bouwlocatie bevindt. Daarom hebben de Woningstichting en haar architectenbureau ‘Architectenburo Nienhuis’, Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven om een IVO uit te voeren naar de in het gebied voorkomende archeologische waarden, conform de provinciale en nationale wetgeving en het Verdrag van Malta. Het onderzoek is uitgevoerd op 23 april 2003 door drs. ing. G.J. de Roller en dhr. M. Boltje.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt net buiten het oude centrum van Usquert aan de Biewemaweg en ligt daardoor net buiten het archeologische monument ‘dorpswierde van Usquert’.¹

1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek heeft als doel het vaststellen van de eventueel in de ondergrond aanwezige sporen van bewoning voorafgaand aan de wierde, de eventueel onder het onderzoeksgebied doorlopende voet van de dorpswierde en de bij de dorpswierde behorende landbouwgronden, alsmede eventuele sporen van andere bewoning. Daarnaast heeft het onderzoek als doel eventuele verstoringen vast te stellen en na te gaan of deze van recente datum zijn of ouder.

¹Monumentnummer 5068, Archis



Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1.5 Werkwijze

Om de doelstelling te kunnen verwezenlijken is een bureauonderzoek uitgevoerd en zijn op het onderzoeksterrein zes boringen gezet (bijlage 1). Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele, indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boringen zijn, voor zover mogelijk, tot in de schone kwelderondergrond (circa 3 meter beneden maaiveld) doorgezet. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd waarbij de bodemlagen zijn beschreven en opgemeten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot.

Voor het boren is gebruik gemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm en een guts. Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd. De vondstzichtbaarheid was minimaal.

2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek en geoarcheologische context

De archeologische verwachting van het onderzoeksterrein is volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW 2e generatie) hoog, aangezien het onderzoeksterrein grenst aan de te beschermen dorpswierde van Usquert. De wierde heeft een hoge wetenschappelijke, cultuurhistorische en cultuurlandschappelijke waarde door haar goede zichtbaarheid en doordat ze nog gaaf is. Ze is circa 2,20 meter hoog. In de wierde is onder andere een Romeinse munt gevonden.² Op grond van de huidige stand van onderzoek met betrekking tot wierden mag worden verondersteld dat zich in de wierde bewoningssporen bevinden die mogelijk teruggaan tot de IJzertijd.³

²Archis (archeologische database van Nederland), CMA-nr 03D-005.

³800-12 v. Chr.

2.2 Bodemopbouw

De bodemopbouw bestaat, van onder naar boven, uit kwelderafzettingen van blauwgrijze zandige klei met schelpgruis en soms nog rietresten. Hierop bevindt zich een laag die uit een mix bestaat van zwarte en blauwgrijze klei. De zwarte klei is zeer humeus en representeert een vegetatiehorizont. De mix met de blauwgrijze klei wijst op verspoeling. Gemiddeld ligt deze laag op 240 tot 280 cm beneden maaiveld (bijlage 2). In boring 2 bevindt zich op deze laag weer schone blauwgrijze klei. In boringen 4 en 5 bevindt zich boven deze vegetatiehorizont een laag met meer plantenresten en een groene kleur, welke deze laag een mestachtig uiterlijk geeft. In boring 5 is in deze laag enige gelaagdheid zichtbaar. In boring 4 is, op 215–130 cm beneden maaiveld, ook gelaagdheid aanwezig van humeuze, kleiige en meer zandige lagen. Houtskoolresten komen voor tot 1 meter beneden maaiveld evenals kleine fosfaatvlekken. De bovenste meter bestaat uit lagen die door subrecente activiteiten zijn beïnvloed (bijlage 3).

2.3 Vondsten

In de bovenste meter is subrecent aardewerk, porselein en baksteengruis aangetroffen. Verder zijn geen vondsten gedaan. Een oppervlaktekartering had geen zin aangezien het onderzoeksterrein als tuin (gras) in gebruik was en voor het grootste deel was bestraat.

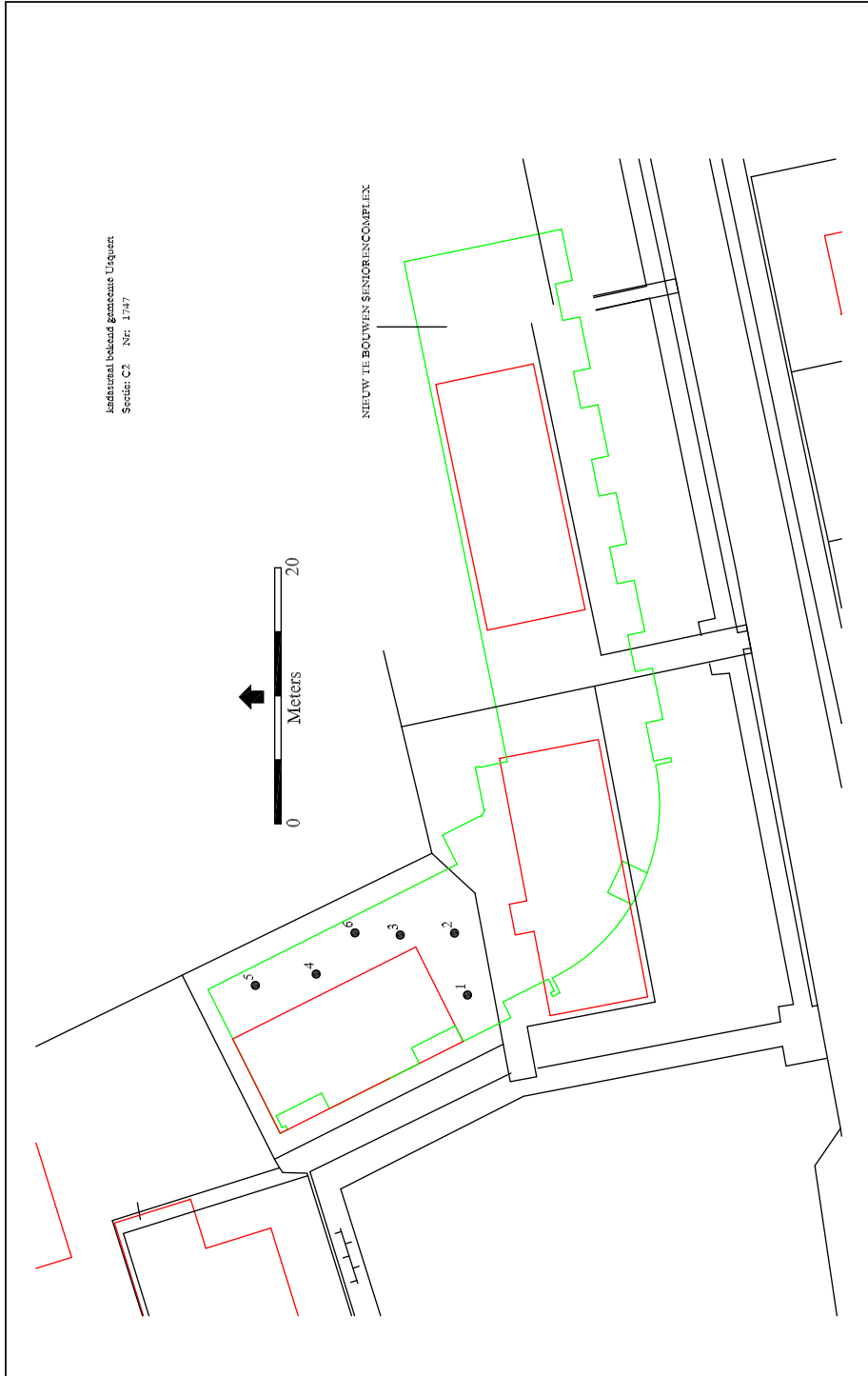
3 Conclusies

In de boringen op de bouwlocatie Biewemastraat 15–17 te Usquert is op circa 2,40 tot 2,80 meter beneden maaiveld een oude vegetatiehorizont aangetroffen, die sporen vertoont van verspoeling. Daarboven bevindt zich in de twee noordelijkste boringen (4 en 5) een circa 20 cm dikke laag groenkleurige humeuze klei. Hierboven bevindt zich, met name in boring 4, een pakket met een fijne gelaagdheid van klei, klei met plantenresten en zandige klei. Op het kleipakket bevindt zich overwegend blauwgrijze klei met fosfaatvlekken en houtskoolpartikels. Deze lagen lopen door tot circa 1 meter onder maaiveld. De bovenste meter bestaat uit klei met resten baksteenpuin, subrecent aardewerk en porselein. Deze laatste laag kunnen we als verstoord beschouwen.

Duidelijke sporen van een wierdelichaam ontbreken. Wel zijn sporen van menselijke activiteiten (fosfaatvlekken en houtskooldeeltjes) aanwezig in de lagen tussen 1 en 2 meter beneden maaiveld. Deze sporen kunnen van de nabijgelegen wierde van Usquert afkomstig zijn. Hieronder bevinden zich sporen van een natuurlijke vegetatie. Het is niet uit te sluiten dat in deze natuurlijke ondergrond sporen van menselijke activiteiten zijn aan te treffen. Deze lagen bevinden zich op een dusdanige diepte dat, afhankelijk van de gebruikte funderingstechniek, de kans op het verstoren van eventueel aanwezige archeologische sporen minimaal is.

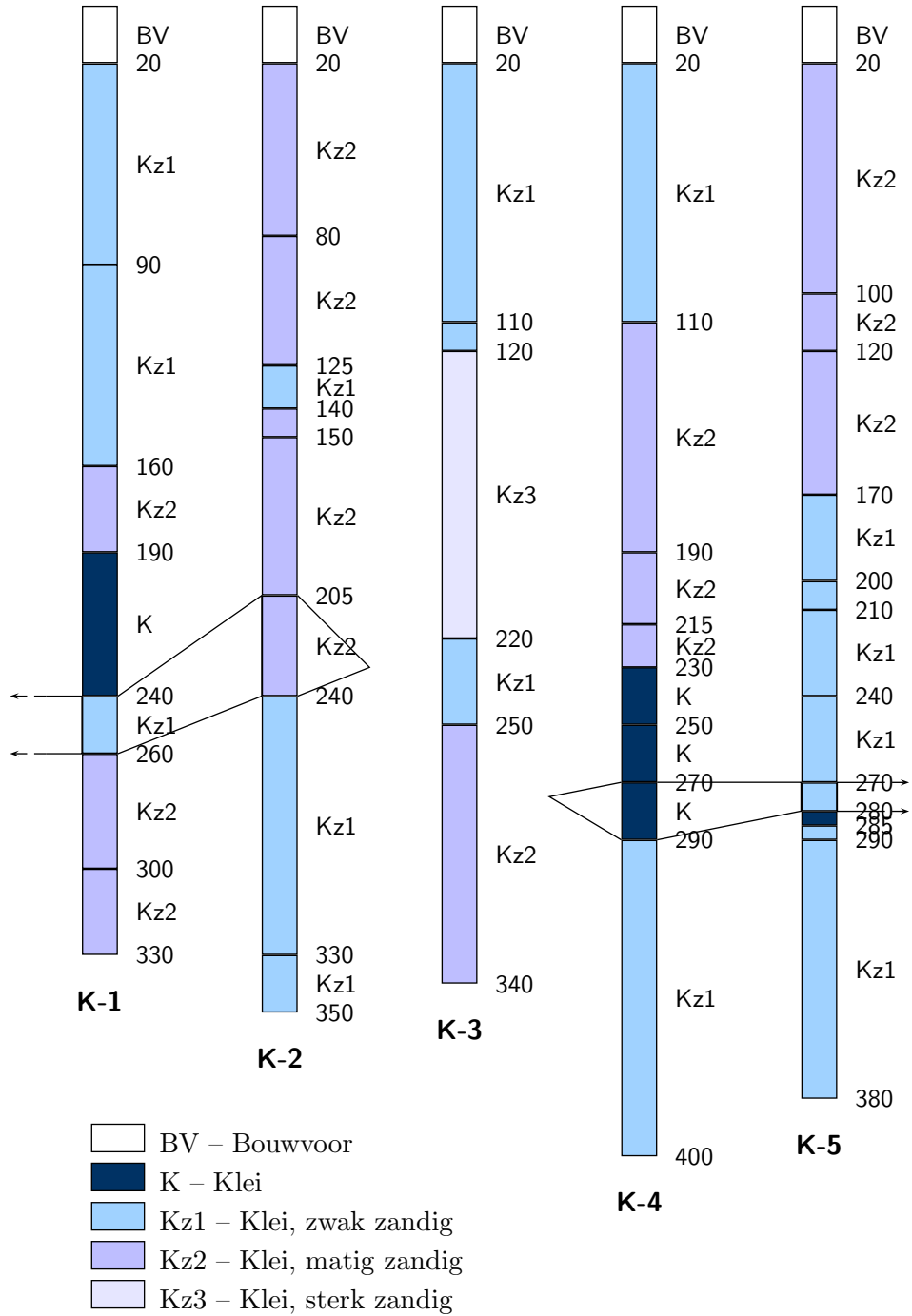
Bijlage 1 Boorpuntenkaart

1-6: ligging van de boorpunten. Kaart: B. Schomaker.



Bijlage 2 boorraaien

In de boorraai is de vegetatiehorizont met een lijn omgeven. Tekening: G.J. de Rol-
ler.



Bijlage 3 Boorstaten

De diepte van de lithologie wordt in centimeters gegeven.

boring	diepte	lithologie	grens	kleur	opmerkingen
1	20	bouwvoor	scherp	grijs	
	90	klei, zwak zandig	geleidelijk	grijs	baksteengruis
	160	klei, zwak zandig	geleidelijk	blauwgrijs	schelpgruis en stukje baksteen op 140 cm
	190	klei, matig zandig	scherp	blauwgrijs	fosfaatvlekken, iets zandiger
	240	klei	geleidelijk	lichtblauwgrijs	
	260	klei, zwak zandig	geleidelijk	mix	mix van zwarte en blauwgrijze klei
	300	klei, matig zandig	geleidelijk	donkergrijsblauw	
2	330	klei, matig zandig		blauwgrijs	
	20	bouwvoor	scherp	donkergrijs	
	80	klei, matig zandig	geleidelijk	donkergrijs	Subrecent aardewerk en baksteengruis
	125	klei, matig zandig	scherp	grijs	fosfaatvlekken en schelpgruis
	140	klei, zwak zandig	scherp	blauwgrijs	schelpgruis en stukje houtskool
	150	klei, matig zandig	scherp	bruingrijs	donkerder, mogelijk iets humeuze laag
	205	klei, matig zandig	scherp	blauwgrijs	
3	240	klei, matig zandig	geleidelijk	mix	mix van zwarte en blauwgrijze klei met plantenresten
	330	klei, zwak zandig	scherp	blauwgrijs	
	350	klei, zwak zandig		lichtblauwgrijs	
	20	bouwvoor	scherp	wit	scherp zand
4	110	klei, zwak zandig	scherp	donkergrijsblauw	baksteengruis, verrommeld
	120	klei, zwak zandig	geleidelijk	blauwgrijs	
	220	klei, sterk zandig	scherp	blauwgrijs	fosfaatvlekken, plantenresten
	250	klei, zwak zandig	geleidelijk	lichtblauwgrijs	plantenresten
	340	klei, matig zandig		donkerblauwgrijs	plantenresten
5	20	bouwvoor	scherp	wit	scherp zand
	110	klei, zwak zandig	geleidelijk	donkergrijsbruin	baksteenpuin, verrommeld
	190	klei, matig zandig	scherp	blauwgrijs	houtskool
	215	klei, matig zandig	scherp	blauwgrijsbruin	plantenresten
	230	klei, matig zandig	scherp	mix	bandjes van boven naar onder klei/zandige klei, humeus materiaal
	250	klei	geleidelijk	groengrijs	plantenresten
	270	klei	scherp	grijsgroen	groene kleur
	290	klei	scherp	mix	zwarte en blauwgrijze klei met plantenresten
5	400	klei, zwak zandig		blauwgrijs	
	20	bouwvoor	scherp	wit	scherp zand
	100	klei, matig zandig	geleidelijk	bruinblauwgrijs	baksteengruis verrommeld
	120	klei, matig zandig	scherp	donkerblauwgrijs	houtskool
	170	klei, matig zandig	scherp	blauwgrijs	
	200	klei, zwak zandig	scherp	donkerbruingrijs	
	210	klei, zwak zandig	scherp	blauwgrijs	houtskoolspikkels
	240	klei, zwak zandig	scherp	blauwgrijs	rietresten
	270	klei, zwak zandig	scherp	mix	banden zandige klei en groene klei
	280	klei, zwak zandig	scherp	mix	zwarte en blauwgrijze klei
	285	klei	scherp	blauwgrijs	
290	klei, zwak zandig	scherp	mix	zwarte en blauwgrijze klei	
380	klei, zwak zandig		blauwgrijs	schelpgruis en rietresten	

boring	diepte	lithologie	grens	kleur	opmerkingen
6	20	bouwvoor	scherp	wit	scherp zand
	50	klei, sterk zandig	scherp	donkerbruingrijs	baksteengruis, verrommeld
	80	klei, sterk zandig	scherp	groengrijs	roest
	125	klei, sterk zandig	scherp	blauwgrijs	
	150	klei		bruingrijs	hout, aangekoold, einde boring
